

Måger i byen

– når mågen bliver en uønsket indflytter

Mange borgere oplever mågen som en smuk og interessant fugl at studere på nært hold. Andre opfatter den som en støjplage, specielt i fuglens yngletid. Lokalt kan generne fra mågerne opleves at være store.

Sølvmåge [Foto: Knud N. Flensted]

Pjecen har til formål at give et overblik over de muligheder, der er for at reducere generne fra mågerne ved din bolig.

A. Hvem er ”plageånden”?

Mågen er et af de vilde dyr, der har fået smag for bylivet. I Aarhus er det specielt sølvmågen (*Larus argentatus*), som giver anledning til konflikt. De seneste 30 år er antallet af specielt sølvmågen steget støt, og i dag er der ca. 87.000 ynglepar i Danmark. I Aarhus og mange andre europæiske havnebyer, har der været en stigning i antallet af byboende måger.

Mågen er tryk ved mennesker. Der er eksempler på, at de banker på ruden for at blive fodret. [Foto: Knud N. Flensted]

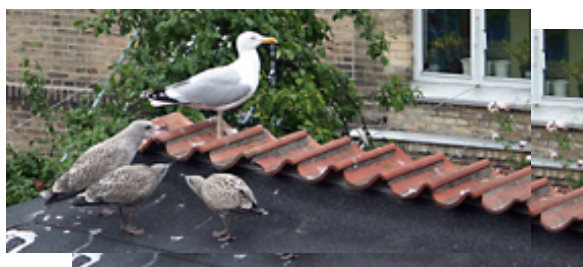

Første ynglende par i Aarhus blev registreret i begyndelsen af 1980'erne og i 1999 var der ca. 200 ynglende par på byens tage⁽¹⁾. I Aarhus er der gennemført bestandsoptælling af ynglepar i 1999, 2007⁽²⁾ og 2012⁽³⁾. Optællingerne viser, at bestanden af ynglende sølvmåger over perioden er på samme niveau, mens antallet i den indre by samlet set er steget med 50 %. Det vurderes dog, at det samlede antal af ikke ynglende sølvmåger i byen er steget markant. Tilvæksten udgøres sandsynligvis af tilflyvende måger fra områder uden for byen.

Mågen har altid været naturligt til stede i havnebyer, men konflikten med byernes beboere er steget i takt med det stigende antal måger. Parallelt med stigningen er antallet af klager over fuglene steget markant de seneste 10 år, og i 2016 har Aarhus Kommune modtaget mere end 130 henvendelser fra beboere, der er generet af mågerne. Det skyldes, at mågerne specielt i yngletiden er meget støjende og forstyrrer byboerens nattesøvn. I nogle områder af Aarhus giver mågernes skrigeri genlyd i mange af døgnets timer fra det tidlige forår til sensommeren. Specielt i perioden med unger har sølvmågen en meget støjende og aggressiv adfærd. Sølvmåger, der forsvarer reder og unger, kan sågar finde på at bruge deres afføring som ammunition.

I tilgift kan mågernes "klatter" nogle steder udgøre et hygiejnisk og æstetisk problem. I værste tilfælde kan redemateriale, der blokerer nedløbsrender eller udluftningshuller medvirke til at gøre skade på bygningen.

At sølvmågen har rykket teltpælene til byen kan også give mulighed for oplevelser på tæt hold, da den udover naturlige adfærdstræk som vild fugl hurtigt har lært at tilpasse sig de nye omgivelser.

[Foto: Tom Lund]

Hvorfor flytter mågen til byen? Sandsynlige forklaringer er:

1. Primært for at formere sig.
2. Der er et stort antal egnede redepladser kombineret med mangel på egnede redepladser i naturområder.
3. Redepladserne er beskyttet mod naturlige fjender som ræv og rotte.
4. Stor ynglesucces.
5. Alsidigt fødeudbud.

Ynglesuccéen i byen er høj. Et enkelt mågepar kan i løbet af få år etablere en hel koloni, hvis der er nok redepladser. Har et mågepar haft ynglesucces, vender de tilbage til samme sted efterfølgende år. Da sølvmågen i naturen primært er kolonirugende og foretrækker artsfællers selskab, vil etablerede fugle tiltrække flere. I byen lever en del af mågerne dog isoleret parvis.

Ligeledes vil ungerne vende tilbage til det sted, de er opvokset. Unger, der er født og opvokset i byen, vil blive i byen. De kender ikke til andet. Betydningen heraf er, at bortskræmning eller foranstaltninger til at undgå redeetableringer på én ejendom medfører, at sølvmågen finder en anden redeplads i nærheden.

Fredningstid:

Sølvmågen er fredet hele året, men der kan søges dispensation hos Naturstyrelsen til regulering ved bortskydning hele året, men tilladelser gives sjældent i yngleperioden fra 15. april til 1. september. Regulering af sølvmåger skal ske efter de vilkår og metoder, som tilladelsen foreskriver, fx skal der anvendes et specielt luftgevær. I yngleperioden kan der søges tilladelse til fjernelse af reder og æg samt oliering af æg.

Hvad spiser sølvmågen?

Sølvmågen er stort set altædende. I naturen står menuen på fisk, muslinger, smådyr, ådsler, æg og plantedele. Den er heller ikke kræsen for som kannibal at æde fugleunger. Byboende måger har udvidet menuen med fødevareaffald, som fx burger-, pizza- og pølserester, der smides i byrummet, eller de fodres i baggårde og haver. Fodring af måger er utvivlsomt en udbredt aktivitet og en medvirkende faktor til mågernes ophold i byen.

Sølvmågen kan sagtens have en aktionsradius på 30 km i søgen efter føde på fx landbrugsarealer, i havet, ved kysten, på lossepladser og fodringssteder i byen. Mågens fødemuligheder er mange. Selvom sølvmågen i byen til en vis grad lever af affald fra det moderne samfund, så viser fx muslingeskaller på tagene, at de også henter føde langvejs fra. Der er ingen sikkerhed for, at måger, der søger føde i byen, også har rede i byen.

Skønt mågerne finder føde i gadeaffaldet, er det formentlig ikke den væsentligste faktor for mågernes succes i byen. De er her primært, fordi de kan formere sig i relativ tryghed.

Fakta om sølvmågens yngleforhold:

- Sølvmågen er kønsmoden efter 2-4 år.
- En måge, der har ynglet i byen, vil som hovedregel vende tilbage til samme koloni år efter år.
- Den søger mage og indleder kurmageri i februar/marts.
- Reden er færdig i april og æg lægges i april/maj.
- Æggene klækkes i juni, hvorefter de voksne fugle bliver mere aggressive, og ungerne skriger efter føde.
- Unger begynder at flyve i juli/august og forældrefugle bliver meget aggressive og støjende.
- Ved sommerens slutning spredes kolonien, og der falder ro over omgivelserne indtil næste ynglesæson.

B. Metoder til at undgå eller minimere gener ved din bolig

Der findes grundlæggende 3 indsatsmuligheder til at forebygge eller minimere generne fra måger ved din bolig,

1. En forebyggende indsats hvor du begrænser mulighederne for redepladser.
2. En forebyggende indsats som sigter på at bortskræmme mågerne.
3. En direkte indsats, hvor måger reguleres ved skydning, ved fjernelse af æg og reder eller ved oliering af æg.

1. Forebyggende indsats hvor du begrænser mulighederne for redepladser

Hvad kan jeg gøre for at boligen er mindre attraktiv som mågekoloni?

Der er flere metoder, der kan tages i anvendelse for at gøre din bolig mindre attraktiv som mågebolig, fx at

- Nybyggeri designes så potentielle redepladser undgås.
- Etablere fysiske forhindringer ved eksisterende byggeri.

Nedenfor følger en enkel gennemgang af de forskellige muligheder.

Hvordan forhindres redebygning?

Sølvmågen bygger rede på flade tage og steder, hvor reden kan ligge stabilt og beskyttet. Fx bag skorstensrør og udluftningskanaler. Den mest effektive metode til at forhindre måger i at slå sig ned på bygningen er at designe tagene så redebygning forhindres samt at sikre let adgang til potentielle redepladser.

Hvis man allerede under byggeriet tænker i "mågeløsninger", kan selve tagkonstruktionen udformes, så den ikke tiltrækker mågerne. Det gælder reelt om at undgå steder, hvor rederne kan få fodfæste eller læ. Det drejer sig altså ikke kun om flade tage.

Montering af fysiske hindringer for redebygning

Alternativt forebygges problemet ved at montere net, "fuglepigge" eller stålwirer allerede under byggeriet, så mågen hindres i at lande eller etablere rede. Det er relativt billigt. En senere etablering vil være betydelig dyrere – specielt hvis adgangsforholdene til taget er vanskelige.

Flade tage, som det ofte ses ved moderne kontorbyggeri eller tage med svag hældning, er mågernes favoritsteder for redeplaceringer. Rederne kan placeres stabilt, og kravet er blot lidt læ for blæsten. På hældende tage behøver rederne et fodfæste for at ligge stabilt, fx i form af små fremspring, bag skorstene eller udluftninger. På et hældende tag vil en glat overflade være mindre attraktiv og en 25 graders hældning er typisk for stejlt.

Uanset hvilken metode, der ønskes anvendt, er lette adgangsforhold til taget en afgørende faktor for at igangsætte en effektiv indsats. Jo sværere tilgængelighed, jo dyrere bliver løsningen.

Der findes 3 fysiske forebyggelsesmetoder til at hindre redebygning:

Net: Der kan udspændes specielle net, der er designet til at hindre adgangen til, at mågen kan lande på taget. Dette er den mest anvendte form for "mågeprævention" til bygninger med flade tage, men den kan designes til de fleste bygninger.

Fordele:

- Effektivt ved korrekt montering.

Ulemper:

- Løsningen er dyr og kræver vedligeholdelse.
- Den visuelle fremtoning af nettene der vanskeligt kan indpasses til bygningens arkitektur.
- Fugle kan vikles ind i nettet.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

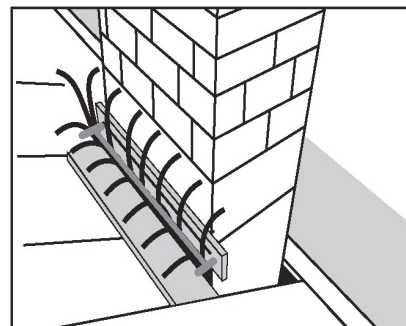
Fuglepigge: Fuglepigge (eller spikes) er stålspigge, der monteres i tætte rækker og hindrer måger i at lande eller bygge rede. De er specielt anvendelige på steder, hvor der er indskrænket adgang til løbende at fjerne redemateriale, fx ved skorstene. Det er vigtigt med god tæthed af piggene.

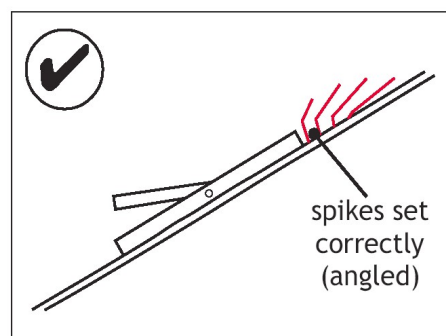
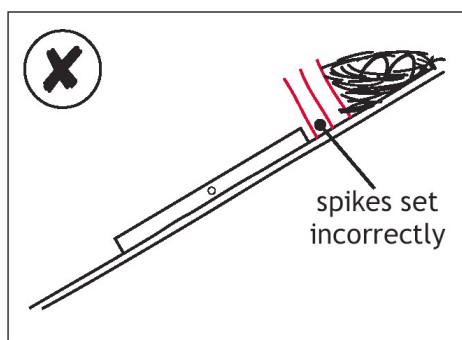
Fordele:

- Relativ billig løsning.
- Kræver ikke meget vedligeholdelse.
- Fremstår ikke udpræget synligt.

Ulemper:

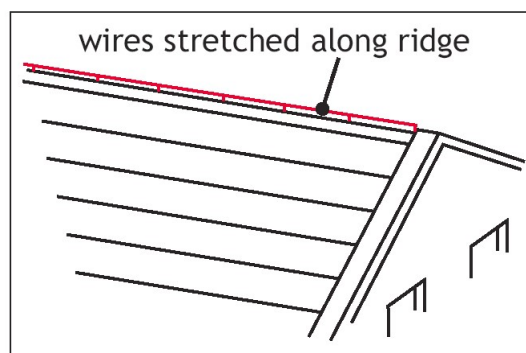
- Ikke hensigtsmæssig løsning ved forebyggelse på store flader.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Wirer: Der er forskellige måder at anvende wirer af fjederstål.

En simpel måde er fx at trække en wire langs tagryggen på tage med hældning. Det hindrer fuglene i at bruge tagryggen som hvilested. På et fladt tag kan parallelt monterede wirer hindre mågerne i at lande.

Fordele:

- Relativ billig løsning.
- Kræver ikke meget vedligeholdelse.
- Fremstår ikke udpræget synligt.
- Fuglene vikles ikke ind som i et net.

Ulemper:

- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Det er vigtigt at fuglepigge, wirer og net monteres korrekt, da mågerne ellers finder måder at omgå hindringen.

2. Forebyggende indsats som sigter på at bortskræmme mågerne

Ved anvendelse af firmaer der foretager skadedyrsbekæmpelse, vil omkostningen i høj grad afhænge af tilgængeligheden til taget. Materialer er relativt billige, mens leje af lifte er dyrt. Derfor er det vigtigt, at man har lidt fokus på mågeproblematikken ved nybyggeri eller ved renoveringer af bygninger. Det sparer penge og besvær.

Skræmmeteknikker

Der findes en lang række mere eller mindre fantasirige bortskræmningsteknikker. Eksempler på sådanne er plasticrovfugle af fx ugle eller falk og fugleskræmsler i forskellige udformninger. De anses i store træk for værende spild af penge. Bortskræmningen er kortvarig, da mågerne hurtigt gennemskuer, at der ikke er fare på færde. Det øger effekten såfremt "skræmmeingen" jævnligt flyttes eller er bevægelig, som det er tilfældet med høge-dragen.

Fordele:

- Billigt.
- Enkelt at montere.

Ulemper:

- Virkningsløse - mister hurtigt sin effekt.
- Mågerne vil muligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Død skræmme-måge

Erfaringer har vist, at måger skræmmes bort fra en lokalitet, hvis man hænger en død måge op. Det kunne være en måge, der er skudt på ejendommen eller en udstoppet måge. I forhold til naboer og æstetik, skal man nok overveje placeringen af mågen.

Akustisk fugleskræmsel

Nogle skadedyrsbekæmpelsesfirmaer leverer lydanlæg, der afpiller advarselsskrig fra en måge i pine eller nød eller skrig fra mågernes naturlige fjender som fx falk. Disse teknikker har vist sig at have effekt på sølvmåger. Der er dog også eksempler på, at mågerne hurtigt gennemskuer bedraget og vender tilbage.

Fordele:

- Relativt effektivt.

Ulemper:

- Formentligt relativt dyrt.
- Metoden er naturligvis ikke brugbar i tæt beboet område.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Alternativ afskrækkelsesmetode

Et dansk firma markedsfører et produkt kaldet BirdFree, som er lavet af et materiale, der gør, at mågerne (og andre fugle) optisk oplever det som ild, hvorfor de forsvinder. Produktet monteres på boliger, hvor der er problemer med måger.

Fordele:

- Produktet er relativt billige.
- Det er effektivt jævnfør det oplyste.
- Det holder i mange år.

Ulemper:

- Det bortskræmmer også andre fugle.
- Relativt store etableringsomkostninger, hvis det skal dække større arealer med vanskelig adgang.

3. Direkte indsats, hvor måger reguleres ved skydning, ved fjernelse af æg og reder eller ved oliering af æg.

Oliering/paraffinering af æg

Oliering af æg (dyppe dem i paraffin-olie) forseglar skallen og steriliserer derved ægget. Mågen snydes til at tro, at ægget stadig er levedygtigt og vil fortsætte at ruge. I denne periode er fuglene aktuelt relativt stille, og man undgår den mest aggressive periode, når ungerne er i reden. Efter 4-6 uger vil æggene efterhånden

fordæres, og mågerne vil udstøde dem af reden. Mågerne vil herefter lægge et nyt kuld æg, og paraffineringen skal derfor gentages.

Fordele:

- Effektivt.
- Relativt billigt.

Ulemper:

- Kræver let adgang til reden.
- Skal gentages over en lang årrække.

Dummy æg

Dummy æg er æg af plastik og dekoreret som et mågeæg. Dummy æg har vist sig succesfuld, når disse byttes ud med de naturlige æg i reden. Da dummy æggene ikke forringes, er der gode chancer for, at der ikke lægges et nyt kuld.

Udover at reducere støjen fra mågerne vil dummy æg (gælder også oliering) muligvis bevirke, at kolonien går i opløsning og spredes, da hunnen vil søge en anden mere befrugtningdygtig mage andet steds. Da unger ofte vender tilbage til samme koloni for at formere sig efter 2-4 år, vil metoden bevirke, at rekrutteringen af fugle til kolonien reduceres. Metoderne har derfor god effekt, når den gentages i en årrække.

Fordele:

- Meget effektivt.
- Relativt billigt.

Ulemper:

- Kræver let adgang til taget.
- Skal gentages over en årrække.

Droner og robotter

Flere firmaer i Danmark har udviklet specielle droner, samt robotter der kan køre på taget, til at foretage oliering af æg ved at sprøjte paraffinolie på æggene.

Fordele:

- Kan give adgang til redepladser, der ellers ikke kan nås uden en lift.

Ulemper:

- Det er relativt dyrt, men kan være billigere end leje af lifte afhængigt af lokale forhold.

Kontinuerlig fjernelse af reder

Mågerne har behov for et redeanlæg, før æggene lægges og rugning påbegyndes. En måde at forhindre mågerne i at yngle er ved kontinuert at fjerne rederne. Det skal i stort omfang foretages på tidspunkter (feb.-mar.), hvor man slet ikke tænker på, at der vil komme mågegener længere hen på sommeren.

Fordele:

- Meget effektivt.
- Billigt.

Ulemper:

- Kræver let adgang til taget.
- Kræver en ihærdig indsats.
- Skal gentages over en lang årrække.
- Mågerne vil sandsynligvis flytte til alternative pladser nær ved.

Regulering ved skydning

Den mest effekt løsning er at bortskyde mågerne, der opholder sig på ejendommen.

Fordele:

- De voksne måger forsvinder permanent, og der kommer ikke unger på vingerne.
- Bortskudte måger etablerer sig ikke på andres ejendomme.
- Selve forstyrrelsen omkring skyderiet kan skræmme mågerne væk i en periode på flere dage.
- Kræver ikke adgang til tagarealet på de fleste ejendomme.

Ulemper:

- Løsningen kræver god tålmodighed, da mågerne skræmmes væk, når der er nedskudt et individ, eller når man begynder at skyde.
- Bortskræmte måger kan etablere sig på naboejendomme.
- Skydning kan være en udfordring at praktisere i boligområder, da sikkerhedsspørgsmålet er vigtigt.

Falkonertjeneste og vandrefalk

Der findes et firma i Danmark, som driver falkonertjeneste bl.a. til bortskræmning af måger. I Aarhus har man desuden gjort forsøg med etablering af redekasser til Vandrefalk, som kan jage og skræmme måger væk i et område.

Fordele:

- Det er oplyst, at falkonertjenesten er effektiv.
- Ud over bekæmpelse af sølvmåger kan stedboende vandrefalke være et interessant naturindslag.

Ulemper:

- Det formodes at være relativt dyrt, hvis det vedrører en bred indsats. Prisen på falkonertjenesten afhænger af opgavens størrelse og karakter.

C. Hvordan igangsætter jeg en bekæmpelse, og hvad må jeg?

I forhold til hensyn til mågerne kræver det ikke specielle tilladelser at etablere forebyggende foranstaltninger på sin bolig. Hvis du derimod ønsker at foretage bekæmpelse af mågen på din ejendom (bortskydning eller fjernelse af unger og æg) kræver det en tilladelse fra Naturstyrelsen via det lokale statsskovdistrikt (i Aarhus via Naturstyrelsen Søhøjlandet). En tilladelse gives typisk til et begrænset antal individer og i en afgrænset periode. Bortskydning må kun praktiseres af en person med våbentilladelse. Der skal også søges tilladelse til at fjerne unger eller æg fra rederne eller erstatte æg med "dummy æg" i yngletiden. Skydning i byområder kræver desuden, at politiet er informeret.

Generelt set er det ulovligt at dræbe, fange, eller skade vilde fugle og deres æg. Jagt på fuglene må udelukkende ske efter jagtlovens bestemmelser. Enhver form for bekæmpelse inden for fredningstiden kræver en dispensation fra Naturstyrelsen, og der må udelukkende anvendes godkendte bekæmpelsesmetoder. Udsendelse af skræmmelyde mod fugle på deres ynglepladser er i strid med EU-fuglebeskyttelsesdirektivet.

Ansøg om tilladelse til regulering af sølvmåge

Hvis du ønsker reguleringstilladelse, skal du gå ind på Naturstyrelsens hjemmeside under <http://svana.dk/jagt/skadevoldende-vildt/> og udfylde den elektroniske ansøgningsformular. Aarhus Kommunes erfaring er, at det er relativt enkelt at søge og få tilladelsen, hvis der er god begrundelse herfor. Du vil herefter modtage en tilladelse eller en afvisning på din ansøgning. Det er kun ejendommens ejer, som kan ansøge.

Naturstyrelsen oplyser, at der jævnligt gives dispensation til at bortskyde og fjerne reder med æg og unger, når mågerne medfører alvorlige gener på en lokalitet. En betingelse for tilladelsen vil typisk være, at man fremadrettet sikrer, at mågerne ikke vil kunne genetablere sig. Dvs. at der foretages forebyggende foranstaltninger eller, at man hvert år fjerner rederne før æglægning.

Hvis Naturstyrelsen giver reguleringstilladelse til bortskydning af et antal individer, videresendes en kopi af tilladelsen til det lokale politi til orientering. Du skal intet foretage dig i forhold til politiet, med mindre de reagerer på orienteringen. I 2015 og 2016 har reguleringstilladelsens seneste dato til bortskydning af

sølvmåge været den 15. april. Aarhus Kommune kan derfor anbefale, at tilladelsen ansøges tidligt på året, og at reguleringen opstartes tidligst muligt for at gøre indsatsen effektiv.

D. Kommunens indsats

Aarhus Kommune er opmærksom på, at gener fra måger udgør et stort problem for mange borgere. Erkendelsen er desværre også, at der ikke findes nogen enkel løsning på problemet, når det gælder en bred indsats over store områder, som det er tilfældet i Aarhus. Sølvmågen er en vild fugl, og der er ingen, der er forpligtet til at regulere sølvmåger uanset genernes omfang. Byrådet i Aarhus Kommune besluttede i 2012, at Aarhus Kommune ikke kan påtage sig bekæmpelse af sølvmågen på privat ejendom.

I 2015 og 2016 tilbød Teknik og Miljø at søge reguleringstilladelser på vegne af borgere, som ønskede at igangsætte en bekæmpelse på deres ejendom. Cirka 25 og 90 borgere benyttede sig af dette tilbud i hhv. 2015 og 2016. I 2016 gennemførte Teknik og Miljø desuden et forsøg med frivillige jægere, som borgere med problemer med måger kunne benytte sig af. Der deltog 16 frivillige jægere under Danmarks Jægerforbund. Cirka 90 ejendomme omfattende ca. 350 adresser benyttede sig af den mulighed. Resultatet af indsatsen var imidlertid yderst begrænset, hvilket primært skyldtes, at mågerne flyver bort i en periode, når jægeren begynder at skyde.

Der er pt. ikke planlagt at gentage lignende tiltag, da en ejendommejer relativt enkelt selv kan søge reguleringstilladelse ved Naturstyrelsen. Kommunens rolle i mågeproblemet er derfor primært at bidrage til mindsket fødegrundlag i byrummet og ellers bistå med information og vejledning.

E. Sammenfatning

Løsningen på mågeproblemet er, som det fremgår, meget vanskelig og kompleks også selv om der er mange forskellige løsninger, der kan tages i anvendelse. De fleste har kun begrænset effekt og virker kun meget lokalt. Bedste løsning er at tage det lange seje træk med konstant fjernelse af redemateriale, så der ikke sker en etablering af kolonier. Når kolonien først er etableret, er det vanskeligt at få den fjernet. En effektiv løsning skal ske over en meget bred front, hvis man ikke blot vil flytte rundt med problemet. Dette betinger imidlertid en frivillig og målbevidst indsats fra alle ejere af ejendomme med ynglende måger, hvilket kan gøre indsatsen svær.

Mågernes tilpasning er imponerende, og forventningen er, at vi også i fremtiden vil have måger i Aarhus. Til glæde for nogle mennesker og til irritation for andre.

INFO

- De fleste af vejlednings råd gælder også for tamduen (klippedue), som kan være til stor gene. Tamduen regnes ikke for en vild fugl, og er således ikke omfattet af jagtloven. Tamduen må jages hele året uden reguleringstilladelse.
- I forskellige havnebyer i England/Skotland har man gennem mange år arbejdet med at fjerne mågerne fra byerne med mange forskellige metoder, men hidtil uden stort held.
- Engelske undersøgelser har vist, at en meget stor andel af mågerne kan være bærere af Salmonella, Campylobacter bakterier og Escherichia coli. Det er ikke påvist, at sådanne infektioner er overført til mennesker gennem fuglenes afføring.

Adresser og nyttig information:

Aarhus Kommune, Center for Miljø og Energi

Grøndalsvej 1C

8260 Viby

Mail: virksomheder@mtm.aarhus.dk

Tlf. 8940 2213

Naturstyrelsen Søhøjlandet

Vejlsøvej 12

8600 Silkeborg

Tlf. 8682 0844

Kontaktoplysninger for den lokale vildtkonsulent Lars Bruun Hansen: mail: lbh@nst.dk, tlf. 7254 3944

www.naturstyrelsen.dk

Søg reguleringstilladelse på linket: <http://svana.dk/jagt/skadevoldende-vildt/>

Østjyllands Politi

Ridderstræde 1, 8000 Aarhus

Tlf. 8731 1448

www.politi.dk

Skadedyrsbekæmpelsesfirmaer

Der findes i dag en række skadedyrsfirmaer, der har specialiseret sig i en eller anden form for "mågesikre" indretninger af tage eller bekæmpelsesløsninger. Oplysninger om firmaerne kan hentes på internettet.

Diverse links hvor der bl.a. kan søges information om sølvmågen og dens adfærd:

Naturstyrelsen (www.naturstyrelsen.dk/)

Dansk Ornitologisk Forening (www.dof.dk/ eller www.dofbasen.dk/ART/art.php?art=05920)

⁽¹⁾ Ynglende måger på hustage i Århus og det øvrige Danmark. Forfatter Ole Lilleør, Dansk Orn. Foren. Tidsskrift. 94 (2000).

⁽²⁾ Sølvmåger i Århus 2007. Bestandsoptælling af måger i sommeren 2007. Naturhistorisk Museum i samarbejde med Aarhus Kommune.

⁽³⁾ Sølvmåger i Århus 2012. Bestandsoptælling af måger i sommeren 2012. Naturhistorisk Museum i samarbejde med Aarhus Kommune.